

nypoesi · mai/juni 2005

VEMUND SOLHEIM ÅDLAND

NILS-ØYVIND HAAGENSEN

DY PLAMBECK

GEIR GULLIKSEN

RUTH LILLEGRAVEN

MARTIN GLAZ SERUP

ESPEN GRØNLIE

www.nypoesi.net Oslo, februar 2005
© Forfatterne og nypoesi.net

Redaksjon:
Paal Bjelke Andersen
Mariann Enge
Kari Løvaas
Knut Oterholm
Ola Uvaas

Redaksjonsråd:
Hanna Hallgren
Tone Hødnebo
Mette Moestrup
Øyvind Rimbereid
Martin Glaz Serup
Joar Tibergh

Redaktør for denne utgaven:
Paal Bjelke Andersen

Produksjon: Paal Bjelke Andersen
Design: Judith Nærland

Kontakt: redaksjonen@nypoesi.net

nypoesi.net er støttet av Norsk Kulturråd og
Nordbok/Nordisk Ministerråd.

nypoesi · mai/juni 2005

REDAKSJONELT 3

VEMUND SOLHEIM ÅDLAND Nye dikt 4

NILS-ØYVIND HAAGENSEN
fra *Nils Øyvind Haagensen skriver* 12

DY PLAMBECK fra *Buresø-fortællinger* 18

GEIR GULLIKSEN Nye dikt 30

RUTH LILLEGRAVEN Fredagskvelden med Bob 37

MARTIN GLAZ SERUP Fra 4 44

ESPEN GRØNLIE Hærføreren og ferjekaren
Om towards a foreign likeness bent (*Duration Press 2005*) 54

OM FORFATTERNE OG BØKENE 63

Som de fleste nå vel har fått med seg sa det danske, Bonnierseide forlaget Lindhardt & Ringhof for et par uker siden opp kontrakten de hadde inngått med nypoesis redaksjonsrådsmedlem Martin Glaz Serup om å utgi hans tredje diktbok, 4. I oppsigelsesbrevet heter det blant annet: «Som du måske ved, har vi gennem en årrække måtte kæmpe med et underskud, der til dels skyldes udgivelsen af for mange titler [-]. Disse 'smalle' bøger har vi udgivet, fordi de havde litterær kvalitet, og fordi vi gerne ville opdyrke et vækstlag af unge, eksperimenterende forfattere. Det er der kommet mange gode bøger ud af, blandt andre dine, men det har også været dyrt for forlaget. Nu er vi blevet pålagt at skære programmet ind til benet og primært fokusere på de udgivelser, som vi kan tjene penge på». Reine ord for penga.

Som Bendik Wold påpeker i Morgenbladet 1/7 har diskusjonen i etterkant stort sett dreid seg om forlagets behandling av «vækstlaget», underforstått at de kanskje også sier fra seg en framtidig bestselgerroman når de sier opp Serup, og at sjefsredaktøren har argumentert med at forfatterens to foregående bøker har fått «mådelige» anmeldelser og solgt dårlig (det vil si: relativt normalt). Om boka burde utgis uavhengig av hva forfatteren skriver seinere eller ikke har foreløpig vært så godt som fraværende i diskusjonen. I denne utgaven av nypoesi publiserer vi et utdrag fra 4, ikke «fordi leserne skal gjøre seg opp sin egen mening», men fordi boka har en åpenbar plass i den danske poesien og fordi den viser en interessant forskyvning i et allerede interessant forfatterskap.

I 4 jobber Serup, i likhet med de fleste av forfatterne i denne utgaven, blant annet med en ganske så prosaisk og fortellende form for dikt. Vemund Solheim Ådland er unntaket. Tekstene vi publiserer her ble lest under Trondheim Litteraturfestival i april. Etter en lang kveld med laaange (og gode) opplesninger var Ådlands kontante treminuttersframføring et høydepunkt.

Fra og med 1. juli går Kari Løvaas og Mariann Enge ut av nypoesis redaksjon. Vi som er igjen takker for jobben som er gjort.

I:

Ge

Ge

Ge – pen *E. Ty – y. Y.*

N,

N – b A – Y

Ay.

A

Y

T
G
U
G

I

P

Tol – ten. G Y

Ban

A

A

I; - x

A

Y

N

P, i. Tol – ben.

Ibi – nõt det.

El En

Ki – n.

Kona – bita. Eta.

Epa.

Teta.

Pena. Nina.

Terese. Ene lik. *Pe. Te*
Tag

E O E
f

(Jeg skal leve lengre enn deg)

svareren

le atende el contestador Vodafone del «dos cuatro cinco seis siete cinco cuatro cinco siete» deje su mensaje después de oír el señal

(piiiiip)

hei, Anna, jeg skjønte ikke et ord av svareren din forresten, du skjønner sikkert alt, og er ikke det rart?, *er ikke det rart?*, det hender jeg tenker meg språket som en stri ettermiddagsbyge, som et anfall regn som forsøker å legge seg til ro i oss, *eller er det noe jeg har lest et sted?*, det hender jeg ser for meg ordene mine som skyer i leiligheten din, de trekker ut av munnen, ut av svareren, svimer rundt i rommet en stund, nesten takhøyde, for så å regne, så lenge jeg snakker, regne, til alt er sagt, kan du kjenne det?, kan du kjenne meg?, eller prater jeg bare tull?, dette er Nils-Øivind, hallo

(piiiiip)

hei, Anna, selv om du bare var to år gammel da Prince ga ut *Purple rain* og måtte vente minst seksten år før du forsto hvorfor regnet i sangen er lilla, så vil jeg at det skal være låten vår, en av låtene våre, jeg vil ringe deg i kveld, i natt, i morgen tidlig og spille den til deg på full guffe, syng fra Oslo til Sevilla om oppofrende kjærighet, selvutslettende forelskelse, som regner, regner, regner ned på deg, hele dagen lang, inn til huden, gjennom klærne, som et dikt av Lukas Moodysson, som en film av Lars von Trier, som et av bildene du sender på mms til mobilen min, av hånden din rundt en hengstropp i en spansk rutebil, av føttene dine på vei over en av broene over Rio Guadalquivir, eller ansiktet ditt helt inntil, alt for nært, alt for stort og alt

for langt borte, ansiktet ditt som en overskyet himmel, som når som helst, *når som helst*, kan åpne seg, savner deg Anna, Nils-Øivind savner deg, hallo

(piiiiip)

Anna, Anna, Anna, hvor er du?, jeg er litt full, jeg ligger i sofaen og savner deg, ligger i sofaen og sovner og savner deg, vil ikke sovne, hvor er du?, hvorfor er du ikke her?, hvorfor kommer du ikke ut fra badet nydusjet og spør om ikke fylleNilsen skal i seng snart?, gjør det da, kom og følg fylleNilsen din i seng, du er sikkert ute og spiser slår det meg, hvorfor spiser du så sene middager i Sevilla?, hva er det jeg ikke vet om spansk mat?, ring meg med en gang du har svaret, vil du?, så skal jeg skrive det ned, jeg lover, skrive det ned, brette det sammen, legge det i lommen og bære det på meg helt til vi spiser en sen middag i Sevilla og jeg skjønner hva du mener når du spør om jeg endelig skjønner hva du mener, men – å – som jeg savner deg Anna, Nils-Øivind savner deg, hører du?, *ha-llo*

(piiiiip)

du, Anna, tenk deg at et band spiller bak meg, de slår med myke slag på myke kasseroller, *dine* kasseroller, hører du den hule, litt kalde, men like fullt omfavnende klangen?, det er din klang, med et beskjedent strengeinstrument og et forsiktig piano lagt inn langt bak i bildet, et eller annen ujevnt, som dine ujevnheter, et eller annet upassende men kledelig, som dine upassende kledeligheter, som saltvannsbølger i ei farrisflaske, *hvem av oss var det som sa det?*, bandet slår og stryker og surkler, hører du?, slik du har det med å slå og stryke og synge, fra nesten Afrika til nesten Nordpolen, du følger meg til sengs, synger du, du kler av deg på ditt eget vis og så legger du meg ned, pakker meg inn, kaller meg gutten din, ber meg se på deg, synger at jeg skal se på deg, *se på meg, Nils-Øivind, se på meg gutten min, se på meg en siste gang*

(pīīīīp)

jeg kom nettopp over en setning, jenta mi, i et forfatterintervju, det ble snakket om forholdet mellom språk og natur og «du klarer ikke helt å spille med», sies det, og jeg tenker på bandet mitt, husker du, og sangen din?, jeg tenker på kasserollene som smelter i det ujevne og kledelige ved deg, og jeg tenker på klangen og rytmen som er livene våre, og jeg tenker at selv om jeg kjenner alt igjen, selv om jeg kan sangen, selv om jeg har hørt deg synge den flere ganger, *så klarer jeg ikke helt å spille med*, på samme måte: selv om jeg savner deg hele tiden så klarer jeg ikke forrykke deg, selv om jeg lengter etter deg dag og natt så klarer jeg ikke å forrykke deg, vi er hver for oss hver gang jeg ringer, hver for oss når vi snakker sammen, tekster, eposter, samme hvor sakte og tydelig bandet mitt teller opp, så faller jeg for sent inn, samme hvor konsentrert jeg måtte være, så bommer jeg, du er allerede på refregnet idet jeg begynner på verset, og *er det sånn?, er det virkelig sånn, Anna?*, eller er det bare noe jeg sier for at du skal ringe meg med en gang du kommer hjem?, ringe og synge at jeg er den eneste du kler deg naken for, jeg er den eneste som får se på deg, jeg er alt det hemmelige i det travle hjertet ditt, gjør det da, Anna!, ring til Nils-Øivind, syng til meg

(pīīīīp)

noe Anna sa til meg etter kanskje et halvt år

kan du ikke være litt mer forsiktig, Nils-Øivind?, litt varsom?, litt nøyere med hvor du løfter meg opp og hvor du setter meg ned?, hvor du finner og forlater meg?, hva du sorterer meg under og hvor du stuer meg bort?, jeg vet ikke hva du er vant til, men jeg er ikke vant til deg, så hvis du kan være litt nennsom, litt svak og litt jevn, ikke skvulpe meg over, ikke smule meg bort, ikke blåse meg overende, ikke trekke gjennom klærne mine, men bruke to hender, snakke sakte og tydelig og gjerne begynne med at jeg er den viktigste personen i hele verden, ikke la meg vente på det, og ikke avslutte samtalene våre med et av dine nonchalante åkei, jeg er ikke nonchalant og jeg vil ikke at du skal være det, jeg vil ikke at du skal tro at du har meg, selv om du har meg

det regner!!

snart begynner det å regne og aldri skal det ta slutt, det begynner i gryotta i Christies gate i Oslo, de første dråpene treffer lyktestolpen utenfor vinduet mitt, de neste treffer strømleningen og takrenna tvers over gaten, før alt løsner og tusener, titusener av dråper, en lokal byge som sprer seg med stor fart, dekker snart hele hovedstaden, deretter omliggende områder, før hele regionen regner, sørlandet, østlandet, Sverige og Danmark, øyriket, sentraleuropa, verden, alt regner, og endelig kan du si hele verden og vite nøyaktig hva du mener, du snakker med foreldrene dine i telefonen, mamma og pappa, fødebyen din, hvor det også regner, et stille regn, sier de, som drypper fra taket, som puster og sveller i marka rundt huset, du snakker med søstrene dine, kamerater, kolleger, fjernere slektninger, om været, for en gang skyld været, om hele verden, som vet hva den er akkurat nå, som slår fram og tilbake som vindusviskere, som dimmer, tikker, smekker og slår, fram og tilbake, som ser med øynene til foreldrene dine, med øynene til søstrene og vennene dine, ser alle byene og bygdene, grendene, gårdene, åkrene og haugene, ser på kyststripene og alt det åpne havet, ser på lysene som blør og mørket som knyter seg, ser og lurert på hva det er det ser, en verden som suller, som byer og bysser, slumrer, verden som en døs, verden som ikke vet hva et menneske er

og vind

snart blåser det også, gjennom en forfjamsset verden, en fönvind, flauvind, som blir sterkere, blir kuling, storm, sterk storm, og dråpene rundt lyskjeglene på lyktestolpene skjelver, og dråpene på takrennene, dråpene på bladene på trærne, dråpene i sanden på strendene, dråpene i gresset i parkene, og dråpene ned jakkeslagene og hendene til menneskene rundt husene skjelver, vind også, tenker

de, i tillegg til alt regnet, vind langs veggene og veiene våre, vind inn i kafeene når vi kommer og går, vind under dørene som er sikret og låst, vind ned pipene, opp buksene, noe tungt og lett, tenker de, menneskene der ute, noe som løfter blikkene våre og det er vinden i regnet, noe som følger blikket, som følger kroppen, som skubber og peser oss, skubber og peser en gjennomvåt verden, spiller oss opp, forbløffede mennesker utenfor og innenfor husene, i vinduer, i parker og plasser, i flokker og rekker, som gjentar, gjentar og kan ikke annet enn gjenta, *se på det der, se på vinden og regnet*, bøtter og spann, gjentar de, rigger i rand og at det går an i en verden som ikke vet hva vi er, som bare blåser forbi, driver forbi, som hopper og bykser og braser forbi, hva vil en sånn verden?, hva vil vinden og en sånn verden?

og regn, mer regn

i en verden som gaper av forfjamselse, til forveksling lik alle oss andre gapende av forfjamselse, i dører, vinduer, under markiser, opp etter vegger, som snart kikker opp, snart kikker ned, uten å ane hva vi ser etter, det regner og det skal regne, det regner og det skal regne

(jeg vet egentlig ikke hvordan diktet skal slutte, betyr det at det ikke slutter?, jeg har et bilde, eller kall det gjerne en følelse, av slutten i hodet et sted, i kroppen, noe med regnet som faller, alt som faller, alt som løsner og tar til verden slik regndråpene tar til verden, men det har blitt med følelsen og bildet, så la meg heller si det sånn: for tolv minutter siden fikk jeg en tekstmelding fra Anna, fra Spania, jeg er gal etter deg, skrev hun, og så: det regner!!, med to utropstegn, det regner!!, det regner!!, det regner!!)

Jeg kender vist ingen mennesker der er døde af druk
det er som om at dem der burde have været det
altid har nået at dø af et eller andet
andet først.

Når sprutten går ind, går forstanden ud, har min far altid sagt.

Han havde engang en Porsche
som han havde byttet sig til for en rendegraver
og jeg havde helt glemt den historie
men på VEGA er der en aften en kvinde
der læner sig frem over baren og spørger
om jeg ikke hedder Milly, om jeg ikke er vokset op i Buresø.

Jo.

Og kvinden nikker, hun nikker længe og siger:

Tænkte jeg det ikke nok, tænkte jeg det ikke nok
det var din bror, der kørte sig selv ihjel i din fars Porsche
i Hesselsvinget, og bilen var totalsmadret, han måtte skæres fri.

Nej.

Hva var det nu han hed? spørger kvinden, var det Lars?

Nej.

Min bror hedder Mads.

Og pludselig husker jeg godt at min far engang afleverede Porschen
til en mekaniker der boede nede
ved den anden ende af søen, henne bag kiosken

og der var et pilflettet hegn om deres grund.
Mekanikerens søn Michael brækkede begge ben
efter han en nat
stangstiv
stjal Porschen og kørte frontalt ind i et træ.
Siden slog mekanikerens søn hver sommer græsset i vores have
en gang om ugen kunne jeg se ham
skubbe den blå græsslåmaskine foran sig over plænen.
Jeg ved ikke hvorfor han altid undgik mit blik
når jeg bagefter sad i det nyslåede græs
og hev bladene på en afklippet bellis af.
Den lethed der steg i mig i takt
med min hvisken
når de ramte jorden.

*Elsker, elsker ikke
elsker, elsker ikke.*

Du hører som vinden blæser, siger du
og jeg tager din hånd mens du gentager dét
du lige har sagt.
Det er hjertegribende
men helt ad Pommern til at jeg glemmer at høre efter
fordi jeg tænker på at der er mange blikke
her på Slangerup busstation
der er f.eks. vores eller det gamle gråhårede pars.
De ser ikke hinanden men de har været sammen så længe
at de ikke tvivler på, det er den anden de holder i hånden.
Det er ærgerligt men sandt de med min hørelse, jeg fik
som tiårig at vide af en ørespecialist
at jeg har usædvanlig små øregange
og på grund af gentagne mellemørebetændelser
har jeg mistet evnen til at høre helt høje eller dybe toner.

Undskyld mig endnu engang men hvad var det, du sagde?
Du sukker og jeg ved det
hvor mange gange om dagen må jeg ikke sige
undskyld
og nu siger jed det igen
undskyld, undskyld
jeg ved godt du synes at jeg drikker for meget
og glemmer dig når vi går ind eller ud ad døre

som jeg alt for ofte kommer til at åbne så lidt
at kun jeg lige kan smutte igennem
og du kommer i klemme eller de smækker simpelthen
i hovedet på dig.
Undskyld at jeg ikke ved om jeg skal kalde mig selv
smålig eller træt
når du for tredje gang i dag fortæller mig
at du skeler på dit højre øje
hva kommer det egentlig mig ved?
Du gider selv at for sjældent at høre på dét jeg siger
men det er altså rigtigt at du nogle gange lugter lidt af tis
ligesom de påskeliljer
du rækker mig i entreen året rundt.

Rosalindes mor spørger mig, om jeg godt ved at det var hende der fandt på porretærten.
Det vidste jeg selvfølgelig ikke – hvor skulle jeg vide det fra og mellem os sagt:
Jeg har svært ved at tro det, jeg synes min egen mor engang har sagt nøjagtigt det samme.
Det er vist en af de ting mødre bare *siger* og det er der heller ikke noget galt i
jeg kommer selv med mange små løgne dagen lang lyver om hvad jeg skal og hvor jeg har været uden at der egentlig er anden grund til det end at det er nemmere sådan.
Det er magelighed. Det er en dårlig vane.
Som barn suttede jeg ofte på tommelfinger og prøvede at regne ud hvad folk forventede af mig, jeg ved ikke hvorfor men jeg var et behagesygt barn.
Altid efterlignede jeg de voksnes bevægelser eller ansigtsudtryk når Buresøbanden samledes til opvarmning på græsplænen foran H-broen.
Altid ville jeg hænge i mine mors joggingbukser på ruten, altid ville jeg holde hendes hånd eller stå på lur bag hendes ben, altid slæbte hun mig efter sig gennem skoven.
Det kan godt være hun ligner en engel, but she's a devil in disguise, sagde min mor når en gammel dame ville nusse mig i håret men det var en af hendes sædvanlige overdrivelser.

Jeg begik kun de mest harmløse forbrydelser:
Jeg lukkede hestene ud af folden, jeg drak GAMMEL DANSK
jeg stjal fra min farfars pung, jeg hev vingerne af somerfugle
jeg gemte en femøre i porretærten
men egentlig ønskede jeg mig ikke andet end en lille smule
mere opmærksomhed.

Den eneste forskel på dyr og mennesker er penge, vrøvler du
dyr kan ikke tælle og ved derfor ikke noget om penge.
Jeg hælder mere øl i mit glas og ser
på den visne blomst i vindueskarmen, på dig
der rækker ind over bordet og tager endnu en portion
brændende kærlighed
og jeg tænker at der findes meget store navne
for små ting.
Nattens dronning for en lille grim blomst.
Brændende kærlighed for kartoffelmos med baconstykker
og også de ord vi siger til hinanden lover
langt mere end de kan holde.
Det er så let og ligetil at hæve indsatsen på rouletten
at hive nye stykker udklædningstøj frem fra skabet
og trække i en dragt ingen før har set.
Da jeg var barn ville jeg helst hele tiden lege at jeg var en anden
end jeg var
multimillionær
løvetæmmer
fredsdemonstrant.
Jeg købte et stykke regnskov og drømte om
at kunne fange høns med de bare næver
ligesom moster Frida kune
og svinge dem rundt i luften indtil de blev rundtossede og dejsede omkuld

når jeg satte dem ned på gårdspladsen.
Den ved det ikke selv, det er kun os der ved, at den dør, sagde min bror
da hønen lå med hovedet på blokken
og jeg holdt mig for øjnene
mens min bror lagde hønsehovedet i en skotøjæske
og gravede hul til den
under blodbøgen for enden af indkørslen.
Der ligger nu adskillige hønsehoveder, tre hunde og en hvid undulat.
Parfait! sagde Moster Frida og dækkede hullet til.
Min mor siger, at moster Frida selv gik i døden
som man går ind i stuen til en fest
hvor man ikke kender nogen.

Skubbe-Johnny boede på en gård
ude ved Jørlunde Overdrev
og vi kaldte ham sådan i min familie
fordi han engang havde skubbet min onkel Bendt omkuld
i sin granplantage.
De var kommet op at skændes om prisen på en ædelgran.
Onkel Bendt solgte juletræer i den ene ende af Buresø
og Skubbe-Johnny i den anden.
De aftalte priserne på forhånd så det ikke skulle komme an på det
men alligevel var der sjældent nogen der købte hos Skubbe-Johnny
selv om jeg tror han havde de bedste træer
eller
de kunne umuligt være værre end dem hos onkel Bendt
som bare var så heldig at
han havde det i sig, som min farmor sagde.
Vi købte ikke juletræ hos onkel Bendt før lillejuleaftensdag
for træet tabte som regel nålene et par dage efter
det var blevet fældet
og det var sjældent vi kunne få det til at holde til nytår.
Men vi måtte ikke få en ædelgran for min mor
det var den form for ødselhed
der ikke kunne være tale om hos hende.
Da Skubbe-Johnny gik fallit kom hans gård på tvangsauktion
Buresøs beboere stod samlet på gårdspladsen foran hans hvide stuehus

og bød på det indbo han solgte.
Jeg ville gerne have at min mor skulle byde på den appelsinkanon
Skubbe-Johnny havde bygget til sin søn.
Man sagde, at den kunne skyde så langt
at den kunne imponere selv en jyde
og jeg tiggede og bad
om jeg ikke nok, om jeg ikke nok måtte få den
men jeg fik den ikke.

Min far kaldte sommetider min mor for Dagny
fordi han som barn havde været i feriepleje hos et par i Sønderjylland
der hed Viggo og Dagny.
Hende Dagny var det nærmeste man kunne forestille sig
der var ikke grænser for hvad min far kunne fortælle om hende:
Når han fik en sodavand af hende måtte han kun drikke til den streg
hun havde sat på flasken
resten skulle gemmes til dagen efter.
Hun ristede brødet flere dage i træk.
Hun varmede en marksten på komfuret
og lagde den ned til ham i sengen når han skulle sove
fordi hun ikke ville tænde op i brændeovnen.
Men min farmor har ofte sagt til mig at jeg kunne takke min mor for
at vi havde penge på kistebunden
for af hendes to sønner var det kun Bendt der havde lært
at sidde ordentligt på pengene.
Brug aldrig en krone før du har tjent den, sagde onkel Bendt.
Han købte Skubbe-Johnnys gård til sin søn
og Skubbe-Johnny blev skilt og flyttede ind i et sommerhus
ved siden af Dyssegården.

Han kom til at gå under navnet Prangeren
i Buresø og omegn
fordi han pruttede om prisen hos købmand Svend Åge
og nassede øl af alle og enhver.
Det gør han stadigvæk
når ikke han kører rundt på sin grønne Puch Maxi
og samler flasker ved kiosken eller på græsplænen foran H-broen.
Man siger, at han for flaskepanten
hvert år i februar tager en uge til Mallorca.
Om sommeren sidder han af og til i sin robåd på søen
og ser op på sin gamle gård.
Det siger sig selv, bliver han ved at sige,
det siger sig selv.

Jeg ved godt det var et postulat da jeg sagde
at vi *altid* fik tomatsuppe da jeg var barn
vi fik selvfølgelig også alt muligt andet
lørdagskylling
citronfromage
cordon bleu
men jeg prøver bare at få dig til at forstå
at min mor engang lavede en ordentlig gang tomatsuppe
som hun serverede for os
sammen med rugbrødsskiver med smeltet ost
i mere end fjorten dage
og at hun flere år efter sendte mig et postkort fra Spanien
med et billede af over ti tusind tomater der lå
udsplattede i en kæmpestor gryde.
Øverst i kortets højre hjørne havde hun skrevet:
Glemmer du, så husker jeg ...
og så var der et af de her smiley faces
du ved, dem der smiler lige så ubekymret
som revnen mellem dine balder
og det er derfor jeg nu sidder og stikker til din tomatsuppe
som du ikke engang vil kalde tomatsuppe
men gazpacho.
Du kan ryste på hovedet og sige at det kan være
lige gyldigt
det hjælper ikke for jeg husker
hvordan halsen snørede sig sammen når jeg sank.
Det er den samme brændende fornemmelse som når du siger
at nu kan det være nok. At nu vil du gå.

OG JEG drømte
at pappa var død
og jeg tenkte at jeg endelig
kunne begynne å savne ham
Savn: min gamle pappa er
et sted i en slags skygge
av seg selv, han var en sånn mann
som jeg aldri fikk tak i
han så på meg
med klare og liksom vannblå øyne
sånn at alt ble blått og liksom vannaktig klart
og jeg turte ikke spørre
og om og om igjen
tør jeg ikke spørre
hva han er redd for
og om og om igjen
ser jeg meg selv
bøye meg frem og klappe
på skulderen hans
som et slags beroligende svar
på et spørsmål han aldri stiller

min pappa er et lite barn

men han *er* jo ikke et lite barn
og han er ikke en varm hånd
han var ikke engang den varme hånden
som plutselig kom til meg i mørket
Men det gjør ikke noe
det gjør ikke noe, ikke nå lenger
for jeg har aldri tenkt annet
enn at jeg kan ordne det selv
helst uten at pappa merker det
og det har jeg gjort
og jeg har blitt pappa
og jeg har prøvd å bli
en pappa som min pappa kanskje
aldri kunne tenke seg å bli

og det er vel greit
jeg vet at jeg har varme hender

HUN HADDE vært ute og lekt hele ettermiddagen
hun var varm i ansiktet da hun satt ved bordet
hun spiste nesten ingenting
og da hun la seg i sengen var hun blitt syk
hun hadde begynt å fryse
og hun sa jeg liker ikke å fryse
så jeg hentet et ekstra teppe til henne
det hadde ligget under trappa, det var kaldt
og hun kunne ikke forstå hvordan
hun skulle bli varm av noe som var så kaldt
og hun sa jeg liker ikke å fryse
og så sa hun: hvorfor blir vi varme av tepper
og hvorfor blir vi varme av klær
og da jeg prøvde å forklare
at varmen hun kjenner når teppet blir varmt
kommer fra henne selv
at teppet og klærne bare hjelper til
med å la varmen bli hos henne
at kroppen hennes er som en ovn
og at det kommer varme ut fra den
da så hun opp i taket med blanke øyne
som ikke blunket, og hun sa jeg liker ikke å fryse
og etter en stund sa hun at hun var varm
og så sa hun jeg liker ikke å være varm heller

og vi tok av henne teppene
og hun lå der i pyjamas
og etter en stund sa hun at hun var blitt kald
og da jeg pakket teppet rundt henne sovnet hun
Dagen etter var hun frisk og gikk ut igjen
og jeg så henne løpe bortover veien
og jeg visste at kroppen hennes var varm
og at det strømmer varme fra henne uavlatelig
hun puster og avgir varme til verden
uten at verden kanskje
egentlig bryr seg

SE PÅ deg nå
du prøver å være
så liten du kan
du prøver å være
én blant alle andre
bare én blant seks
milliarder andre
du vil ikke ha alt
og du vil ha alt
og du vil ha mer
og du vil ikke ha mer
og du vil gi fra deg alt
og du vil ha det tilbake
og du vil at alle skal ha
og du vil at du også skal få
og du vet at du ikke er den
eneste, du er bare én av alle
som gjerne vil ha epler,
for eksempel, epler og løk
og røkt kjøtt og mørke bær
og mykt lys og blå kjole og
varme sko og varme tepper og
storøyde venners varme hender
og høyloftede luftige rom der
du kan komme en annen i møte

og hvit ost lagret i en kjølig
kjeller og fisk tørket i salt
vind og penger og musikk
og en annens varme munn
mot ditt myke kjønn og
en annens myke kjønn
som vokser og vil noe
dypt inne i din varme munn
og en vid hvit skjorte og din egen
barnslige latter som plutselig
høres liksom langt borte fra
og trapper å løpe oppover i
og trapper å løpe nedover i
først alene og så sammen med
hun eller han som har gitt deg
et sugemerke som ligner en blomst
like over kragebeinet og som skal bli
borte akkurat som du skal bli
og derfor kan du ikke annet
enn å prøve å være så liten
som mulig, prøve å se
på deg selv som én
av alle andre og likevel se
på hver og en av alle de andre
som noe mer. (Se på deg selv
som en av alle andre og se på
de andre som uendelige univers)
Og se på deg nå. Du går omkring
oppreist og litt lut som en gatelykt,

hul som en gammel telefonkiosk:
apparatet er borte og døra står åpen,
døra står og slår hos deg og du lar
deg bli gjennomblåst av sånt som
alle lar seg bli gjennomblåst av
Se på deg nå, du som var avsondret
og fjern, se på deg nå: du blir så forbanna,
du blir så fortvilt og glad, så overgitt
og triumferende, du blir så selvutslettende
altomfattende, og så redd når du ligger
alene i den smale sengen. Og du slutter
ikke å hive astmatisk etter pusten hver
gang du løper etter bussen. Og du slutter
ikke å løpe etter bussen selv om du vet
at det snart kommer en ny, og du slutter
ikke å snu deg etter menn og kvinner
som går forbi deg, du slutter ikke å ha et
ansikt som lyser opp og som vender seg
etter andre ansikter som om ansiktet ditt
bare var en slags lysømfintlig blomst

FREDAGSKVELDEN MED BOB

blir kjent med bob
på ein dag som ville vore
nok ein vanleg dag om det
ikkje var for ei skypumpe
som feier inn over oslo
flaksar inn hovudøra
skapar kaos i entreen
bryt seg inn ved bjørvika
bryt seg inn rundt halv fem
flytter på bilar og sykkelstativ
slenger rundt på murblokker og tre

men meterologen ved meterologisk
kan forklare at det skuldast
varm luft på bakken og kald luft i høgda
den varme stig opp, slik varme gjerne gjer
blir berre tomrom igjen der nede
så noko nytt må inn
ny, kraftig vind, til dømes
og dermed byrjar alt rotere
dermed blir ei skypumpe født, forklarar meterologen
etter at bilen i kongens gate er løfta opp på to hjul
og restauranten ved oslo s er rasert

ikkje noko av dette merkar me
som knapt merkar kvarandre
som knapt merkar oss sjølve
som sit på bar boca
sit på ein benk med hulrom
som inneheld lyspærer og
diverse andre viktige ting slik at
me to gonger må flytte oss når
bartenderen hentar lyspærer eller
kanskje diverse andre viktige ting

ein grønsakshandlar
leverer ein trekasse
med heile grønne lime
stiller den på bardisken
ei raudvinflaske knuser
vinen fargar steingolv
bord må flyttast og
golv må tørkast

alt medan skypumpa herjar byen vår
alt medan me berre merkar at det regnar ute
regnar ikkje fint og puslete, nei, *det regnar!*
styrtar ned, regnar kattar og hundar
regnar froskar, som i magnolia
regnar som over noahs ark
regnar galskap, begjær, tragedie
me nikkar, skåler, så fint at det
endeleg regnar skikkeleg

slik me likar
me snakkar tull og tøys
snakkar om ein kjole som
kosta 300 euro brukt i paris
grå, brun, kvit, svart, mønstra
rann ned over hoftebeina mine og
ned på golvet i ein fuktig, rå bruktbbutikk
eg lurte banken og lurte meg sjølv, kjøpte kjolen
står *safe sex* på rompa og *fuck* på låret på min ekte gaultier
som heng innerst til venstre i klesskåpet
aldri brukt den
men elsker den

ville gifta meg i den, om du ville gifta deg med meg
(seier eg, smiler)

passar litt dårleg no, å vere din sartre, trass din gaultier
(seier du, smiler)

nummer ein og nummer to
gjorde oss mindre aggressive
tredje ølen snart slutt også
må gå frå bar boca snart no

du er trist i prolog, eg i epilog
men for noko anna enn du er trist
eg frys og du er snill, seier:
lån gjerne gensaren
eg seier: *ja takk*

så blir det slik
går ut på gata
du oppover, eg nedover

denne kvelden då
bettan syng på beat for beat
kvelden då eg og gensaren din
sit i min svarte sofa i min heim og
høyrer bettan synge i semska skinn:
du kan få kven du vil, joline
eg kan aldri elske andre
joline, ta nett kven du vil
berre ikkje ta min mann
bettan får to poeng

bettan syng
til lotta tar låta
lotta syng: sånn er livet
som en vårvind kom han
og gjekk igjen, sånn er livet
så mykje falskheit bur det her
den du mistar finn ein annan, så
hald i vennen som du har kjær
lotta får to poeng, ho også

trist
men ikkje så trist
for kvar du er og med kven du er
speler mindre rolle i kveld

no når gensaren din er her
og passer på meg
er mørkebrun
er ribbestrikka
spesielt fin, nei
synst ikkje du
og synst ikkje eg

men spelar ingen rolle
for gensaren heiter bob og
er i 100 % akryl, tåler 40 grader
likar ikkje tørketrommel, men kan
aller nådigst strykast på ein prikk
bob kjem frå norgesvej, haderslev, dk
bob er fornamnet, 4 you er etternamnet
lagd av kvalitetsprodukt, seier han sjølv
truleg tre eller fire eller fem år gamal, bob
ikkje det at han seier noko om alderen
men eg trur eg kan sjå det på han

bob luktar deg
særleg halsen luktar deg
luktar ramt og vått og godt
luktar diesel og tjøre og sjø
luktar loftet heime i gamlehuset på
stormdagar då me lurte oss opp stigen
opp til fugleskjelett og gamle salmebøker
for å sjå dei kvite skumtoppane på granvinsvatnet

bob luktar også høyet i underlåven
høyet søskenbarna pleidde hoppe i
sjølv vart eg fødd femten år etter dei
fødd når det ikkje var høy lenger
uansett fødd med høysnue
litt av ei odelsjente eg var
litt av ei odelsjente eg er

men dette veit bob ingenting om
der han sit i den svarte sofaen min
varmar meg og stryk meg på halsen
lenge etter bettan har slutta å synge
lenge etter anne-cath og skavlan
lenge etter politiagentane
lenge etter skypumpa
har herja byen vår
og oss

bob trøystar meg
så eg passar godt på bob
er så vidt eg torer ha han på
orkar ikkje at matlukt eller
parfyme skal smitte og
prege bob, overta bob
synd med varmen min
synd med trøysta mi

tek likevel av meg bob
løysnar grepet hans

lurer armane mine fri
skiljer meg frå venen min
legg han i hvelvet der han
er trygg for alle skypumper
på døra heng eg eit skilt:
forstyrring forbode

men finn like etter ut at
dette ikkje er trygt nok
stoler ikkje eingong
på meg sjølv, så eg
hermetiserer bob
legg han på sylteglas
eit gamalt grønklart glas
eit av dei i eplekjellaren
eit av dei etter besta

legg på
syltestrikk og
glasplate og metallring og skrur godt igjen
merker så med ein kvit, kvadratisk klistrelapp
der eg med svært streng svart skjønnskrift skriv
bob oktober 2004
– *må ikkje rørast*

...one thing comes out of the other – when you say something something else will follow...

Keith Waldrop

Vi havde gæster en fotograf en journalist
journalisten ville kramme da de gik hvad er det med at kramme fremmede mennesker?
jeg syntes jeg blev nødt til også at kramme fotografen der naturligvis var modvillig
det er pinligt for alle klodsede klap på skulderen hos frisøren
folk kigger på mig; en dreng
presser sit ansigt sin næse flad og fedtet mod ruden
frisøren holder smilende spejlet op: der er min nakke
men hvad skal jeg se? han er ikke begyndt at klippe endnu

I morges kom to fyre og hentede dig
du skulle til poesifestival og læse op at høre dem tale
som lyden af slæbende klip-klappere i badet i kælderen
folk der ikke gider at løfte deres ben at tænke før de åbner munden ejer verden spørger:
hvordan lukker man vinduet op så jeg kan råbe ned til min kammerat på gaden?
hallo! klokken er 6:30 nu er den 10:32 mens naboen hyler til hunden: *Hallo! Hallo!*

Igennem vinduet kan jeg se: andre vinduer jernbanespor træer
mænd i hvide undertrøjer på altanerne
de nikker til hinanden og også til mig deres cigaretter gløder
der er sommetider tog og lugten af makrel er særlig stærk i korridoren
den siver ind fra opgangen med brag af smækkende døre
en laset ræv lusker rundt langs hegnet sølle og sort og børn
naboen borer konstant eller hans hund gør
nu gør hans hund nogen burde sige noget til ham ikke mig
telefonerne og alt der bliver rødt på denne tid af dagen
den mørke farve som skallen på en moden mango
her dufter rent
vi skulle altid have ryddet op og lav musik til at spille

I aftes havde de sex i badet derovre
ved de at alle kan se lige ind?

Det var aften da vi ankom til Mexico og varmt vi købte flybilletter til Chiapas
Subcommandante Marcos, you know?! sagde manden bag skranken venligt
i lufthavnen blev vi stoppet af en betjent der ville se pas der ville se visum
sammenligne fotografierne med os
han kiggede i dit pas og kiggede skeptisk på mig og forsvandt med vores papirer
du spurgte om vi skulle give ham penge hvis han kom igen om 50 dollars var nok jeg sagde nej
han kom igen og betydede os at vi kunne gå vores vej

Mexico City lugtede af forårsruller som brændt olie
og parfumen fra kvinderne på sæderne ved siden af os de gjorde korsets tegn
ligesom buschaufførerne gjorde det samme uanset hvor kort de skulle køre
man kan starte med at stole på at virkeligheden er en anden for andre
busserne raslede ned ad de snoede veje
med al for høj hastighed og lugten fra toilettet og jingles
Vamos Mexico i busfjernsynets endeløse loop og os på nye eventyr

Kulden i lejligheden og opvågningen tøjet på stolen gulvet solen
igennem persienerne

I en drøm blev jeg genindkaldt mobiliseret eller hvad det hedder
vi havde de grønne kedeldragter på vi rengjorde låsene til geværene med hvide klude og olie
vi småløb når vi skulle fra det ene sted til det andet
der lå en stemning af nødvendighed over det hele det var godt at være tilbage
ikke alle var der men jeg var der med det samme der var brug for mig
det fik mig til at føle mig glad på en stolt en underlig ædel måde
jeg var glad for at se Christian min gamle værelseskammerat
jeg var glad for at se at han også var kommet

Lugten af barbersprit er stærk og hænger i røret der er varmt som et toiletsæde mod kinden
jeg ringer hjem midt om natten fra en møntelefon
du vågner og siger: jeg drømte om en krokodille var det dig?

Det er altid min mor der ringer og starter med at undskylde hun forstyrrer os
vi har jo så travlt så læser hun Nettos tilbudsavis højt imens jeg prøver at følge med i
    Afrikas Dronning på tv
der er noget dragende ved skuespillet
Humphrey Bogart ligner en abe med det grin den lammede overlæbe og skægstubbene
som fotografiet i biografien jeg lånte og læste da vi kom hjem
hvor Frans Blom fotograferer hieroglyfindskrifter om natten ved kunstig belysning i Uxmal 1930
vi var virkelig lykkelige dér og alene da vi så hans hus i San Cristobal de las Casas: Casa na Bolom
Bolom må være Blom
stort og orange

Det rejseessay jeg skrev om Mexico hedder Man har et ansvar når man rejser sådan et sted
det lyder kedeligt sagde en ven og ja
først hed det En sværm af taxachauffører omringede ham...
med et citat fra en dårlig mexicansk novelle
er vi mest bange for at kede folk eller for ikke at sige noget
eller når vi prøver så ikke at sige noget som helst som alle ikke ved i forvejen
man kan ikke fortælle nogen noget de ikke allerede ved
højest sandsynligt udstiller man bare sig selv sin uvidenhed sit behov for at være 'god'
men gør man ikke det alligevel?

Jeg tænker på *barndomsvennen som skriver til mig fra fængslet og undrer sig over om jeg virkelig ikke er
nysgerrig efter at vide hvad der er blevet af ham*

Det lyner *molnens revben slår ner*
en mærkelig krop udstrakt i tid knoglerne i alle retninger
vrider sig synkront knopskyder åbent over himlen
ben vokser fast i træernes flækkede stumper
i et højhus i Monterrey i Mexico en morgen i maj
bilerne gled sidelæns på de våde veje med hvin fra de sorte dæk
og ribbensbyernes buldren

Man må være glad for de små ting også
det kan altid hele tiden blive værre dummere dybere ned i lortet
uhyggeligt som arret på min søsters kærestes hals
når jeg læser hos Peter Nielsen at *det ikke spiller nogen rolle hvordan drivkræfterne ser ud.*
Det interessante er hvilken energi man får ud af dem tænker jeg straks på slaver der trækker sten over
rullestokke i tegneserier
kz-internerede jøder der graver graven selv
er det mig? *min* fantasi der er overspændt?

Maskerede zappatister i Mexicos bjerge sender telegrammer ud i ingenting til *the Peoples of the World*
stereoanlægget tæller ned
spiller sange fra allerede opløste bands ingen længere interesserer sig for
vi rykker rundt og smider ud og gør plads til barnet på fjerde sal
det er mærkeligt
i korridoren lugter alt som det plejer
som om der bliver grillet på trappen som om det er fisk

Jeg kigger i dine gamle dagbøger når du ikke er hjemme
du skriver blandt andet: *Elsker Thorben ringer til ham hver dag*
men vi to vil altid have vores bryllupsrejse til Paris og den lille bar på Rue de Bac
vinen i køen i regnvejret ved Musée d'Orsay og det arabiske instituts lysfølsomme sydside
de sidste to timer inden vi skal hjem med aftensmad og hvidvin og postkort og kys
det er stadig lyst og vi har sejlet på Seinen i over en time

Det er toget vi kan høre det kører på alle tidspunkter af døgnet selv fjernsynet forstummer imens
der er rundvisning på et rensningsanlæg manden på skærmen er venlig
han fremviser det ømme punkt i tilfælde af terror: *Mammutpumperne*
jeg slukker men programmet fortsætter hos naboen
væggene er tynde og særligt om morgenen
man kan høre de andres vækkeure hele tiden sættes de på snooze
der er en hane! der galer et sted og ellers helt stille
indtil klokken 11 så kommer bassen gennem væggen igen og også hunden og *Hallo!*
hvad er det han laver med den hund?

Politiske beslutninger påvirker mit kærlighedsliv
ligesom politikeres kærlighedsliv sandsynligvis påvirker deres politiske beslutninger
havde jeg nær skrevet men det er nok naivt
jeg var ellers på vej i seng og har været det længe jeg kan ikke hænge sammen som man siger
jeg anstrenger mig for at holde mig vågen øjenvipperne klistrer
jeg har det som et barn der har fået lov til at være længe oppe det er weekend
du er for længst gået i seng men jeg synes jeg skal have noget ud af tiden
selvom det er en mærkelig tanke: hvad forestiller jeg mig egentligt der skulle kunne komme ud af dén?

Jeg må tro på at tingene hænger sammen
det vi ser sker det kan også altid ske for os
øjnene gør ondt avisen krøller i skødet ordet *zappatister* og mit navn kommer et sted fra
Martin det rykker i mig som har en krog fået fat jeg savler
fortumlet går jeg i seng du sover så tungt
jeg elsker dig meget og vil gerne have at det skal fortsætte sådan
du skal også altid elske mig

Hærføreren og ferjekaren

Lyrikken har etter lyrikkprofessorenes fordom en egen sjøforklaring.

Georg Johannesen

*Om amerikanske Duration
Press' første bind i poetikkserien
duration : poetics. Toward a
foreign likeness bent: translation
dreier seg om oversettelse. Blant
bidragsyterne er blant annet
Charles Bernstein, Norma Cole
og Rosmarie Waldrop. Boka kan
lastes ned som pdf [her](#).*

To måneder etter at japanske styrker angrep Pearl Harbor den 7. desember 1941, gjorde myndighetene i USA alle japansk-amerikanske innbyggere på vestkysten til fritt vilt for Hæren. Samtlige av dem kunne bli arrestert uten ransakelsesordre, anklage eller forhør, og titusener endte opp som fanger i amerikanske konsentrasjonsleire i tre år. Denne historien fortelles ikke i *towards a foreign likeness bent*, en antologi knyttet til temaet oversettelse, publisert av *Duration Press*. Derimot forteller Sakawo Nakayasu i sitt bidrag (s. 44–46) om da hun som seksåring i USA ønsket at hun hadde blå øyne og lyst hår og het Jennifer. Og kommenterer hvordan dette er en slags «oversettelse av en seks år gammel japansk jente til den helamerikanske forstaden» (45). Antologien dreier seg altså om oversettelse i mange betydninger, men alle med den likheten at de peker på en grunnleggende personlig og politisk virksomhet.

Å lese poesi ble lenge oppfattet som knyttet til å «bli beveget», *movere* utgjorde sammen med *docere* og *delectare* ('belære' og 'behage') en selvfølge i tradisjonen, og selve ordet «oversettelse» indikerer en bokstavelig bevegelse. *Translation* kommer av latin *translatio*, som – foruten å være den latinske betegnelsen på 'metafor' – er et substantiv dannet over verbet *transferre*, 'å føre over'. Selve overføringen kan være av for eksempel gods på en elv, men også det mindre konkrete, som i det norske «tradere». Det franske *traduction* kommer fra et annet latinsk verb, med langt på vei tilsvarende betydning. Når Ezra Pound et sted kaller en av gjendiktningene sine en *traduction*, er han neppe ute etter å assosiere til den retoriske figuren *traductio* – som på sin side nærmest er synonymt med «ordspill» –, men til en nyanseforskjell

i den etymologiske likheten: Det latinske verbet *traducere* bygger på *ducere* (føre), med en pendant i substantivet *dux*, som siden gir det norske «duks» og det italienske *duce*.

En anakronistisk parallell: Keith Waldrop (97–105) nevner oversettelsen til engelsk fra 1937 av Kafkas *Proessen*, som åpner:

Someone must have been telling lies about Joseph K., for without having done anything wrong he was arrested one fine morning.

Etter at en anerkjent tysk ekspert hadde gått gjennom oversettelsen for å luke ut feil, opplyser Waldrop, kom snaut 20 år etter en «Definitive Edition», med denne åpningen:

Someone must have traduced Joseph K., for without having done anything wrong he was arrested one fine morning.

Dette liker ikke Waldrop, han bruker det som eksempel på at oversettelse av prosa aldri kan være knyttet til korrekt gjengivelse av enkeltord, men må forholde seg til større enheter.

Større enheter: Hinsides gamle og nye aksemakter finnes andre umulige akser. Nesten samtlige av antologiens bidrag balanserer akutt mellom vellyd og det storpolitiske. Men når antologien primært dreier seg om poesi, er ikke det bare fordi oversettelse av poesi blir sett på som eksemplarisk oversettelse, men fordi poesien kan være en oversettelse i seg selv, slik det går fram når Nakayasu med et sitat fra Paul Valéry skriver at «et dikt aldri er fullført, bare oppgitt», og tilføyer: «Likewise a translation» (45). Bill Marsh forsøker med sitt gestiske språk gjengitt i fotografier på sidene 39–43 å vise at det blir feil å se det ferdige avtrykket *som oversettelsen*. Det preger de 15 tekstene at det oversatte objektet blir forstått som verb, som iverksettelse, og derfor også som politisk handling. Å få det storpolitiske

til å henge sammen med det småestetiske er så smått megalomant. Men i bidraget til Ammiel Alcalay, som grunnet alfabetets aleatoriske prokrustesseng står som det første i antologien, gjøres oversettelse til symptom, på en påfallende tillitvekkende måte. Vi er i USA, og «like so many other things in this country, we tend to talk about translation as if it was removed from either personal or collective politics»(6). Men når alt snur, gir oversettelsesidealene et litt klønede politisk imperativ, som er nyttig nettopp i kløninga: Hvis det er vanskelig å oversette ett eneste ord, bør man ikke anta at det er lettere å oversette det vestlige demokratiet med dets koder til andre land. Charles Bernstein hevder at filosofi lider mer under dårlige oversettelser enn poesi, fordi leserne av poesi stort sett er mer bevisste dilemmaene i oversettelsen (10–11). Filosofi trenger ikke å bunne i dypsindig tanke for å trenge oversettelse som omtanke, poesi trenger ikke å bunne i sorg for å trenge oversettelse som omsorg, men politikk som vei trenger alle disse omveiene for ikke å bli offer for bulldozeren som sørger for at alt er på det jevne.

Veien som institusjon viser hvordan behovet for å *flytte* ting har vært imperativt i hele menneskehetens historie: Å flytte seg selv, andre, varer, tekster, verk, betydninger. Og samtidig konservere dem i god stand, ikke ødelagte av de farene frakten medfører. Målet med frakten kan være kommunikasjon, som tradisjonelt betyr utveksling i alle betydninger, «the sharing of meaningful objects» (Bill Marsh, 35). Å forflytte et menneske – høres det ikke ut som en slags tvang? Hva med å forflytte seg selv? Hvis man alltid er fremmed for seg selv? Det personlige er politisk: «Contact before content» (Norma Cole, 18). Som introduksjon til antologien står et sitat av Edmond Jabès: «Always in a foreign country, the poet uses poetry as interpreter». Poeten framstilles som en som *alltid* er fremmed, poesien som en måte å møte. For når er man seg selv nærmest? Nakayasu betegner ideen om seg selv oversatt til «Jennifer» som et forsøk på frigjøring (45). Jeg har innhold! Gi meg en form dere her rundt meg kan forstå.

I «Homage to Translation» er det kanskje oversettelsens fortelling om oversetterens egne begrensninger som blir hyllet av Forrest Gardner: «I may hope

that my own translations are less colonial raids into other languages than subversions of English [...], but I know they are both» (31). Så er kanskje etikken og politikken og det personlige store ord, og de små ordene det dreier seg om likevel: «Apuleius: Sapfo ‘recovers us to the strangeness of her dialect by the sweetness of her songs’» (Jonathan Skinner, 54); «that fine line between being as foreign as possible and sounding as good as possible in English» (Rosmarie Waldrop, 109). Gardner: «I look to translations to refresh American English» (31). Ryoko Sekiguchi: «One should not accept the opinion that the strangeness comes from the originating language» (53). Som blant symaskiner, operasjonsbord og paraplyer i poesien, er det blant mennesker i verden knapt nok i den enkelte det fremmede ligger, men i møtet. Det er det at møtet er mulig som er besynderlig, som er fremmed for en historie om krig, kynisme og undertrykking.

Poesi blir av Rosmarie Waldrop satt i motsetning for det første til det rent eksegetiske og for det andre det hun – stadig med Goethe – kaller «parodistic» oversettelse, der gjennomsiktighet og lettfattelighet er imperativer, og som «adapts the foreign work’s spirit to our own culture» (106). Dette er politisk sett skadelig, hevder hun, i beste fall ved å gjøre til vårt / temme / gjøre tam (*domesticate*), i verste fall er det imperialistisk og kolonialistisk. Akkurat det er derimot Goethes tredje stadium ikke, for idet det streber etter å gjøre verket identisk med originalen, følger oversettelsen det fremmede så nært at den blir fjernet fra det språket den selv tilhører, i tråd med Schleiermachers ideal om å være «towards a foreign likeness bent» (107). Slik viser oversettelsen, skriver Waldrop, med Emmanuel Hocquard, et ikke kartlagt område i ens eget språk: «a particular language within French, which resembles French without being altogether French.» Det *kontra-intuitive*: «that translation actually means ‘gaining ground,’ gaining new territory between languages» (107).

I intervjuet med Jalal Toufic (91–96) er verden uforståelig, kunst og litteratur uforståelig på mer intelligente og subtile måter. Den som i store ord vil gi «voice to the voiceless», sier Toufic, er ofte ”bad listeners” (94). Jeg liker dette utsagnet

så godt, jeg blir alltid så letta når aristotelisk logikk smeller i hverdagen: Hvis folk ikke har stemme, hjelper det ikke å være en god lytter, og hvis tinnitusen skingrer av for mange konserter med Rage against the Machine, kan det å være en god lytter være å gi for mye oppmerksomhet til dem man til enhver tid hører. Den vitenskaplige kulturen foretrekker det «parodistiske», påstår Waldrop, og noen tråder samles i flere nøster da Marcella Durand viser ikke bare vilje til å kontrastere dette i ugjennomsiktighet, men evne til å illustrere at poesiens «uforståelighet» i møte med kapitalismen er mer en hemmelighet enn en gjettelek. Urene ord for urene penger. Det kaudervelske ordet *Stagalography* peker på en virksomhet som imploderer lydløst: «The art of hiding signals inside other signals» (30). Og så er det hemmelighetens umulige status: Den er aldri frivillig i positiv forstand. Og det kan likne for mye på lystelig lek å skulle dosere den ut i polysemiske fragmenter. Og som uttalt er den stor og tom, og man kan – som Norma Cole – sitere Ingeborg Bachmann: «I will tell you a terrible secret: language is punishment» (13), og tilføye i anførsel: «translate to keep the damage» (14). Eksempelet i denne antologien er ganske åpenbart, og selv om konklusjonene kanskje ikke er så overraskende, er de tross alt overraskende viktige: Paul Celan.

«Paul Celan», i seg selv et navn Paul Antschel tok i oversettelsen av seg selv som jøde til seg selv som poet, går igjen i hele antologien. At alt i fundamental forstand er prosess, «prosess» som muligens det mest generelle synonymet til «oversettelse», preger de fleste bidragene. Og Celan siteres av Rick Snyder i Rosmarie Waldrops oversettelse: «reality is not simply here, it must be searched and won» (79). Snyders tekst, «The Politics of Time: New American Versions of Paul Celan» (78–90) er en av de mest artikkeltradisjonelle i antologien, og kanskje ikke så interessant i seg selv, men likevel blant de mest fokuserte og grundige. Første setning der lyder: «Translation is fundamentally an ethical undertaking» (78). Et utsagn av denne typen gjør at jeg får alle piggene ute, fordi jeg føler at det innbyr til en holdning der litteraters nevrotiske flisespikkeri fra og med nå skal gjelde som moralske imperativer for hele menneskeheten. Men her blir jeg fort overbevist om at det

antakelig bare er ment å bety at oversettelser blir dårlige hvis de ikke forstås som handling, altså som noe som aldri kan slippe fri fra det normative.

Celan selv var ubekvem med appropriasjonen av sin tidlige diktning, som «Dødsfuge», i det litterære establishments hage, og går i retning av det Snyder med Deleuze og Guattari betegner som bliven-mindre, å bli en «fremmed i eget språk». Det gjør at Snyder ser John Felstiners *Selected Poems and Prose of Paul Celan* (2000) som den mest trofaste oppfølgeren til Michael Hamburgers klassiske Celan-oversettelse fra 1972, ettersom begge ved sitt sparsomme utvalg fra Celans diktning fra perioden etter *Atemwende / Breathturn / Pustevending* (1967) skriver seg inn i en engelskspråklig lyrisk domestikasjon av Celan. I motsetning til disse to står tendensen i tre øvrige nye gjendiktninger, som primært eller utelukkende fokuserer på Celans seine verk: Nikolai Popov og Heather McHugh's *Glottal Stop*, Pierre Joris' *Threadsun*s, begge fra år 2000, og Ian Fairleys *Fathomsuns & Benighted* fra året etter.

Popov og McHugh får gjennomgå av Snyder, etter alt å dømme med rette: For dem er «poesien» det viktigste – uten parallelltekst: Celans poesi er altså engelsk?! Eller bare selve det vage i denne påstanden om poesien og det viktige, det virker usannsynlig misforstått slik Snyder presenterer det, særlig med fokus på blodet og lidelsen som evige temaer, selvsagt ikke fjernet fra konsentrasjonsleirerfaringen, men uten å inkludere i gjendiktningen noen av Celans spesifikt og eksplisitt politiske dikt. Ved på denne måten å bidra til å trekke Celan ut av den historiske situasjonen og gjøre lidelsen til en vag mellomsones mister gjendikterne det som står som to imperative poler: det personlige og det politiske. Det malplasserte i å fokusere på ideen om «poesien» omtales ellers av Celan selv, i hans tale «Meridianen», der det heter (overs. Øyvind Berg): «Det absolutte diktet – nei, det finnes absolutt ikke, det kan ikke finnes!» Dette forstår derimot Joris, hevder Snyder, ikke bare der han påstår at han ønsker å «relativize the very notion of a definitive, final translation»(86), men i praksis, ved å gi ordene, til og med enkeltordene, en krystet soliditet. Snyders eksempel:

In their control towers
one hundred silver hooves
hammer free the outlawed light.
(Popov and McHugh)

In the controltowers the hundred
silver hoofs hammer
the forbidden
light free.
(Joris)

Kontrasten her framstår så åpenbar at Snyder må vente med å hente fram slegga der han hevder at «translation is an art of the smallest parts of language» (87).

Som alternativ til Joris foretrekker Snyder gjendiktningen til Fairley, som «seems to accomplish the difficult task of both domesticating and exoticizing Celan's work» (87). Men Fairleys versjoner kjennetegnes ifølge Snyder av eksentriske og idiosynkratiske ordvalg, og av å dra Celan i for mange ulike retninger. Og så er vi tilbake i enkel litteraturpolitikk, der Snyder er representativ for preferansene som uttrykkes flere steder i antologien: Felstiners mer klassiske og henvendte Celan kom ut på mainstreamforlaget Norton, Popov og McHugh's på det akademisk tilknyttede Wesleyan, Fairleys på det lille og «somewhat obscure» Sheep Meadow, mens Joris – helten i syntesen – er utgitt på det lille nonprofitforlaget Sun & Moon, med tilknytning til Language-kretsen.

Problemet med en antologi over temaet oversettelse er som med alle abstrakte termer: Hvor trekke grensa for hva som faller inn under temaet? Hva er *ikke* en oversettelse? Hvordan trekke grensene mellom oversettelse og overgrep? Er det et *overgrep* å gjøre oversettelse til mer av et overgrep enn et ikke-overgrep? Det får være grenser. Likevel dreier antologien seg om dette spennet, mellom plasseringen av bokstavenr på arket og forflytningen av mennesker i verden: *tertium non datur* – det dreier seg om det store og det lille, ikke det imellom. Samtidig er oversettelse «det imellom», og det er kanskje oversettelsens mulige møte med møtet som noe umulig: oversettelsesarbeidet dreier seg om det det ikke er, som enhver

karusell, men fremmedgjøringen i oversettelsen er bevisst. Kanskje er det denne fremmedgjøringen som samler antologiens bidrag, Jabès' poet som alltid er fremmed og poesien som måte å få til et møte. Møtet som potensiell konflikt: Hvordan unngå å gjøre oversettelsen «tam» ved å fokusere for mye på hjemlig tradisjon, og hvordan gjøre det mest utilgjengelige i det fremmede mulig å møte? I denne antologien blir feltet forstått som både uunngåelig og fruktbart: Det personlige og det politiske er alltid både stort og lite, og diktet som oversettelse i seg selv står som imperativ: Oversettelse forstått som verb.

Foruten etiske temaer, er for Dante temaene krig og kjærlighet alt som er lov i diktningen (*Skikkelig bruk av folkespråket*; II, II, 8). Hos Ovid er både jakt og fiske oversettelser av kjærlighet (*Ars amandi*; I, 46–50), samt bokstavelige medisiner mot kjærlighetssorg (*Remedia amoris*; 199–212). Men rundt år 400 e.v.t., med kirkefaderen Hieronymus – for øvrig «oversetternes skytshelgen» grunnet oversettelsen av det gamle testamentet fra hebraisk til latin i den versjonen som blir stående i evigheten – innføres det sentrale skillet mellom jakt og fiske. Tradisjonen utvikles til et mulig høydepunkt med Fernando Busartos *Dialog mellom en jeger og en fisker* (1537). Fiske er en kontemplativ aktivitet, og overføringen som en alltid foranderlig elv som likevel beholder noen enkle egenskaper, er ferjekarens domene. Ferjekarens oppgave er å frakte sjelene over trygge og kroppene uskadde, og oversettelsen av verkets sjel og kropp er en tilsvarende linedans. Hærføreren kan også møte en elv, og måtte frakte sine tropper over. Overføringen er langt på vei den samme, men målet er langt på vei et annet. *Translation* og *traduction* som forskjellen mellom ferjekaren og hærføreren: Den som primært frakter, og den som primært fører. For hærføreren er målet jakten, angrepet og beherskningen av nye områder. Vi trenger kanskje begge overføringene: Den som vil vinne ny mark for eksempelvis Celan, og den som vil hegne om Celans ikke-eksporterbare egenart. Og kanskje er denne dialektikken uunngåelig: Verket kan ikke bare betraktes som middel, og ikke bare som mål i seg selv: Til det er sammenhengen mellom krig og kjærlighet, det store og det lille, det personlige og det politiske, for stor.”

Jeg innser at jeg med dette har vært snever med hensyn til håndverksparallelene, og sett bort i fra kokka og syersken, kvinnene som foredler føden og får oss til å se ut utafør kroppen, og at jeg åpenbart ønsker å krysse elva på gamlemåten, og dermed ser bort fra våre dagers brobyggere, som uvirkelig har noe å si, så som mekler Rød-Larsen i overført betydning der ute, og ingeniør Opseth i tilbakeført betydning der heime. Imens beveger vi oss, eller blir beveget, i håp om å snakke flytende på jorda, eller holde oss flytende i vannet. Verden er bare en transittsone. Vi er her for å fiske.

OM FORFATTERNE OG BØKENE

VEMUND SOLHEIM ÅDLAND. Forrige bok: *Profylaktisk skjønnhet*, Cappelen 2004.

NILS-ØYVIND HAAGENSEN, *Nils-Øyvind Haagensen skriver*, Cappelen 2005.
Forrige bok: *enkelte dikt*, Cappelen 2004.

DY PLAMBECK, *Buresø-fortællinger*, Gyldendal 2005. Debut.

GEIR GULLIKSEN. Forrige diktbok: *voksne dikt*, Oktober 1999.

RUTH LILLEGRAVEN. Debutant.

MARTIN GLAZ SERUP, forfatter, kritiker og medredaktør for www.litlive.dk.
Siste diktbok: *Borgmester Gud*, Lindhardt & Ringhof 2004.

ESPEN GRØNLIE. Frilansskribent, oversetter og redaktør i H Press.